

El perquè

Es un fet, que cal conèixer, que la conjunció causal perquè ha arribat a substantivar-se. De la mateixa manera que formes verbals o nominals com ara durant, llevat, mitjançant o malgrat, s'han gramaticalitzat i han esdevingut preposicions i, fins i tot, han passat al camp conjuntiu, també en algun cas s'ha esdevingut el procés contrari, i una preposició com contra o bé una conjunció com perquè s'han desgramaticalitzat i l'ús les ha habilitat com a substantius: el contra, el perquè. Car ja sabem que allò que caracteritza el substantiu no és el fet que designi una persona, un animal o una cosa, ni tan sols una idea abstracta (l'amor) ni un procés o acció (la rialla, la corredissa), sinó el seu comportament i les seves possibilitats gramaticals.

Tenim, doncs, que en una frase com *Ens en vam anar perquè es feia tard*, el mot *perquè* és una conjunció de causa, però en canvi, si diem *Quan ens veurem et diré el perquè*, el mateix mot és un substantiu que vol dir, això sí, «la causa».

L'escriptura d'aquest *perquè* substantiu suscita a vegades algun dubte, relatiu al fet de si es tracta d'un sol mot (grafia aglutinada) o bé cal escriure els dos elements separadament: *per què*, però amb el que hem dit ja resulta prou clar que cal mantenir-hi la grafia aglutinada. Ara; cal convenir que el dubte és explicable, perquè al costat d'una oració com la que hem dit, n'és possible una altra de molt semblant: *Un altre dia ja et diré per què*, però en aquest segon cas es tracta del que anomenem una oració interrogativa indirecta, elíptica: *...et diré per què (no vaig venir)*, i el conjunt que hi comentem resulta de la coincidència de la preposició *per* i el mot interrogatiu *què*. Vet aquí, doncs, perquè un conjunt format pels mateixos elements, rep tractaments diferents en dues frases aparentment tan semblants.